V těchto prostorách se procházela hraběnka Žofie Chotková, do níž se zamiloval následník trůnu Ferdinand d'Este.

ZA HISTORIÍ RODU CHOTKŮ

Když v Ústí nad Labem přejedete jeden z mostů přes řeku Labe a dáte se po jejím střekovském břehu směrem na Děčín, dospějete po osmi kilometrech do zajímavé obce Velké Březno. Obec zaujme nejenom svým téměř 250 let starým pivovarem, ve kterém se mimochodem vaří velmi dobré pivo, ale také tím, že v ní můžete nalézt hned dva zámky. Vlevo od silnice, v tom starším, barokním, tři sta let starém, je dnes domov pro velmi staré a nemocné lidi. Druhý zámek se malebně vznáší na temném pozadí kopců a vyvolává dojem, že právě vystoupil z romantické pohádky. Pravda, když se ale na něj podíváme z větší blízkosti a když pomine první okouzlení romantickou stavbou, snad si řekneme, že jsme již viděli mnohem vznešenější a honosnější stavby, postavené a ozdobené mistry zvučnějších jmen, než je zámek ve Velkém Březně. Ale nebuďme hned tak kritičtí, počkejme se svým soudem, až jej lépe poznáme. Náš zámek je krásný a zajímavý jinak, jaksi jemněji a půvabněji, jeho krása je netradiční, trošku jakoby snová či ospalá, bez hlasitého křiku a rušného lomozu stovek turistů; přesně tak, jak to u správného venkovského sídla má být. Není tedy divu, že ani není moc známý. A přitom v něm svůj život dožil člověk, který se ve své době nesmírně zasloužil o rozkvět své země, Českého království, a představte si, že ten malý a málo známý zámeček se osudy svých obyvatel dotkl i celosvětových dějin. Ale začněme pěkně po pořádku.

Zámek, který je jedním z nejmladších u nás, si pro sebe nechal v roce 1842 postavit hrabě Karel Chotek. Ten byl tehdy nejvyšším purkrabím Českého království, tedy jakýmsi správcem či místodržitelem Českých zemí, zástupcem rakouského císaře, do jehož říše tehdy země Koruny české patřily. Měl vynikající vzdělání, po studiích projel Francii a Itálii a pak začal působit na mnoha místech tehdejší rakouské monarchie - nejprve jako místodržitel v Terstu, pak v Benátkách, v Neapoli, byl jmenován do vysokých funkcí v Tyrolích a Vorarlbergu, a konečně dostal příležitost pracovat i u císařského dvora v centru monarchie, ve Vídni. Není tedy divu, že tento světa znalý, inteligentní člověk po svém jmenování nejvyšším purkrabím Království českého přinesl do Prahy, tehdy ospalého provinčního města, novou energii a s ohromnou vůlí a promyšleně přeměňoval celý stát v moderní průmyslovou zemi. Začal tím, že opravil, zdokonalil a nově vystavěl dopravní síť. Silnice Praha-Karlovy Vary (v Karlových Varech mimochodem pomohl zmodernizovat lázeňský provoz a kolonády), koňská železnice z Českých Budějovic do Lince, první paroplavební linky po Vltavě a Labi - to je malá část z výčtu děl, která podstatně usnadnila a zkrátila cestování a dopravu v království. Pokračoval zavedením pravidelného poštovního styku; začal pořádat první průmyslové výstavy, kterými v zemi značně podpořil rozmach průmyslové výroby a hospodářství. V hlavním městě nechal předláždit ulice a náměstí, zavedl plynové osvětlení ulic, pod povrch nově budovaných chodníků položil novou kanalizaci, do níž nechal svést dešťovou vodu z vynálezu do té doby v Praze nevídaného - ze střešních okapů. Když začalo v tehdejší Praze poprvé docházet k dopravním zácpám, neboť všechny povozy a kočáry musely při přejíždění Vltavy používat do té doby jediný most - Karlův, zasadil se o vybudování mostu druhého - dostal název Řetězový a stával naproti Národní třídě, tam, kde nyní sousedí Národní divadlo. A když už se tam pracovalo, nechal oba mosty spojit novou nábřežní zdí, čímž vzniklo půvabné nábřeží, které dnes známe jako nábřeží Smetanovo. Je od těch dob nejoblíbenější promenádou Pražanů a je z něho překrásná vyhlídka na panorama Hradčan.

Ani těmito výbornými a veřejnosti prospěšnými podniky Chotkova aktivita nekončí, zakládal sirotčince, organizoval pomoc chudým.... Ale zadržme. Museli bychom popsat mnoho papíru k vyjmenování všech projektů, které nesou pečeť

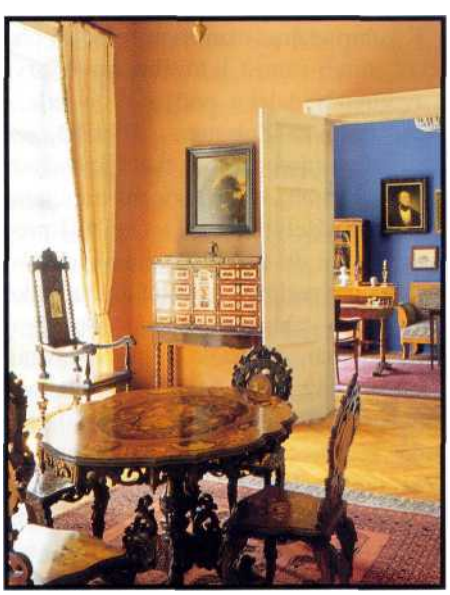

Interiér venkovského sídla postaveného v roce 1842 hrabětem Chotkem.

Zámek Velké Březno obklopuje malebný park s arboretem vzácných dřevin.

hraběte Chotka. Snad jen na konec přece ještě jedna zmínka. Chotek byl horlivým a přesvědčeným zastáncem českého národního obrození, hnutí, které si kladlo za cíl povzbudit a povznést v té době potlačené sebevědomí Čechů jako historického národa, což bylo mezi jinými rakouskými, pouze německy mluvícími vysokými úředníky, něco naprosto neobvyklého.

Takový byl tedy zakladatel nového velkobřezenského zámku. Schopný organizátor, vysoce vzdělaný, čestný politik, vynikající úředník a zástupce státní správy, jehož prvořadým cílem byl prospěch věcí veřejných, člověk vysokých mravních zásad, který si za celou svou dlouhou kariéru ve vysokých státních funkcích našetřil na jeden malý a skromný zámeček. Ironií je, že díky svým úspěchům a velké popularitě byl mnohým méně schopným a snad i méně čestným lidem své doby značně nepohodlný a na sklonku své kariéry, ve svých šedesáti letech, byl na základě malicherných záminek donucen odstoupit a odejít do penze. Hrabě Chotek tedy v roce 1843 opouští pražský místodržitelský palác a stěhuje se do nového zámku, který si rok předtím nechává stavět. Jeho nové sídlo leží v překrásném údolí řeky Labe, v kraji nádherných, dramatických a strmých kopců Českého středohoří, na panství, které si nedávno koupil; je to jednoduchý zámek, či snad jen větší vila obklopená malým parkem, postavená podle vzoru strohých severorakouských empírových budov.

Zde tráví hrabě Chotek poslední léta svého života a až do své smrti v roce 1868 se věnuje správě svého malého panství. Poté se panství dělí mezi jeho dva syny a o necelých dvacet let později se opět sceluje do vlastnictví jediného vnuka, po dědečkovi pojmenovaném také Karel. Sedm vnuček zakladatele chotkovského panství, s jednou z nich — Žofií se ještě setkáme, se časem provdalo a odstěhovalo jinam. Tento na Velkém Březně třetí hrabě Chotek je tak trochu bohém, hodně cestuje, rád se baví, výborně fotografuje - dodnes na zámku ukazují jeho fotografie. Záhy se žení s krásnou princeznou Adelaidou a na její počest se rozhodne, že nový zámek, tu do té doby strohou a jednoduchou větší vilu, přestaví na modernější a reprezentativnější sídlo. Nechává si zpracovat projekt přestavby a když se na ten návrh dnes podíváte, uvidíte překrásný, atraktivní, veliký zámek s arkádami, věžemi, věžičkami a vikýři, přesně jak vyžadovala tehdejší stavební móda, sloh, jemuž dnes říkáme nová renesance. Přestavba zámku začíná s velkým optimismem v roce 1885. Ale záhy se stane něco, co původní velké plány velmi omezí. Nová hraběnka Adelaida Chotková odjíždí na dovolenou do jižní Francie, navštěvuje Monte Carlo a prohrává značnou část jmění v kasinu. Rodina musí prodat část panství, ale i tak se přestavba omezuje jen na střední část zámku a ještě se protahuje na dlouhých 25 let - až do roku 1910. Ale nastojte - do jedné z dcer Bohuslava Chotka, již zmíněné hraběnky Žofie Chotkové, se zamiluje sám následník habsburského trůnu, budoucí císař rakousko-uherské monarchie arcivévoda František Ferdinand ďEste. Láska je to veliká, oboustranná a pevná, ale bohužel v očích tehdejší vysoké šlechty nerovná. Nic nepomáhají prosby, výhružky a domluvy, „přece není možné, aby budoucí císař a arcivévoda uzavřel sňatek s pouhou hraběnkou!" Berou se napůl tajně, jedněmi zatracováni a druhými velebeni, v roce 1900. Vzniká tak manželství, které je podle dobových pramenů neobyčejně harmonické a láskyplné, i když Žofie, po svatbě povýšená na kněžnu a ještě později do stavu vévodského, je u dvora stále neuznávána. Manželé pak klidně žijí na českém zámku Konopiště. Jejich společné soužití je však naprosto neočekávaně přerváno. Oba jsou v roce 1914 při návštěvě srbského Sarajeva zastřeleni při atentátu, který je záminkou k rozpoutání masakru první světové války. Tak se v análech světových dějin ocitá i Žofie Chotková, žena, která své mládí strávila na zámku Velké Březno.

Dosud jsme se ještě nedotkli osudů poslední generace rodiny Chotků, která zde žila. Ty jsou neméně zajímavé. Ale víte co? Přijeďte si povídání o posledním hraběti, opět Karlu Chotkovi, a o jeho sestrách Antoinetě a Ádě poslechnout přímo na zámek, do místností, ve kterých všichni žili. Jistě se nebudete nudit a určitě nebudete zklamáni. Ukáží vám rodinné, útulně zařízené interiéry zámku, kde vás nebudou vodit po turistických trasách ohraničených provazy, kde nejsou starožitnosti za plexisklem vitrín. Ve výstavním salonu se můžete potěšit nadmíru zajímavou výstavou, zajít na komorní koncert nebo jen tak posedět v malé kavárničce na zámeckém nádvoří a nad kávou či sklenkou sektu vychutnávat klid a pohodu malého venkovského sídla obklopeného půvabným zámeckým parkem. Věřte, zámek ve Velkém Březně stojí za návštěvu.

I v zařízené zámecké kavárničce můžete vychutnat klid a pohodu venkovského sídla rodu Chotků.

Miloš Musil
Foto: Ludmila Hájková